

AHISKA TÜRKLERİNİN DÜĞÜN TERMİNOLOJİSİ

Esmine DURSUN¹

ÖZ

Ahıska bugün Gürcistan sınırları içerisinde kalmış olan eski bir Türk yurdudur. Bugün Türkiye'nin Kars, Erzurum ve Ardahan ili sınırının hemen doğusunda bulunmaktadır. Adıgön, Ahıska, Ahılkelek, Aspinza ve Bogdanovka adlarıyla bilinen beş ilçeden ve toplamda 248 köyden oluşan bu eski coğrafyada yaşayan Türkler 1944 yılında, İkinci Dünya Savaşının sürdüğü yıllarda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin kararıyla sürgün edilir. Sürgünle birlikte Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'daki köylere dağıtılırlar. Yerleştirildikleri bu ülkelerden, zorunlu ya da gönüllü olarak başka ülkelere doğru yaptıkları göçlerle Ahıska Türkleri bugün pek çok ülkeye dağılmış durumdadırlar. Ancak bu dağılma onları kültürel yapısını bozamamıştır. Geleneksel aile yapısını ve kültürünü sıkı bir şekilde korumuşlardır.

Yoğun olarak düğün adetlerinde kendini gösteren gelenek ve görenekler bugün Ahıska Türkleri tarafından canlı bir şekilde yaşatılmaya devam etmektedir. Bu yüzden makalede, düğünlere ait terminolojinin henüz kaybolmamışken kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

Literatürde Ahıska düğünleri ile ilgili pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalarda odak noktası düğün geleneklerini veya kültürler arası etkileşimlerle ortaya çıkan değişimleri incelemek olduğundan, konuya bizim ele aldığımız açıdan yaklaşmamıştır. Bu sebeple de her bir eserde farklı bir terminolojik eksiklik dikkati çekmektedir. Bu eksikliğin kapatılması ihtiyacıyla ortaya çıkan makale, alanında özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu amaçla hem literatürdeki konuyla ilgili kaynaklar taranmış, hem de bizzat Ahıska düğünlerine katılarak gözlemler yapılmıştır. Elde edilen veriler, alfabetik sıra ile dizilmiş, terimlerin fonetik transkripsiyon kullanılmadan yöresel ağızla verilmesine özen gösterilmiştir. Bu terminoloji, makalenin sonuna konan fotoğraflarla da desteklenmiştir. Sonuçta 72 adet madde başı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, düğün terminolojisi, Türk dili

¹ Lisans Öğrencisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, esmiradrsn1@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4140-1965

THE WEDDING TERMINOLOGY OF AHISKA TURKS

ABSTRACT

Ahiska is an old Turkish homeland that has remained within the borders of today's Georgia. It is located in the east of Turkey's Kars, Erzurum and Ardahan provinces. In 1944, during the second World War, the Turks living in this old geography, consisting of five towns and villages known as Adıgön, Ahıska, Ahılkelek, Aspinza and Bogdanovka, were exiled by resolution of the Soviet Socialist Republics. With this exile, they were dispatched to villages in Kazakhstan, Uzbekistan and Kyrgyzstan. Today, the Turks of Ahıska are scattered across many countries because of their forced or voluntary migration from these countries to other territories. However, this disintegration hasn't disrupted the traditional family and cultural structure of the community which they continue to preserve.

Ahıska traditions and customs that are intensively represented in wedding rituals continue to survive. In this context, this study attempts to provide a systematic record of the Ahıskas' wedding terminology while it is still alive and extant.

There are quite many studies on Ahıska weddings in the literature. However, a majority of those studies has focused on wedding traditions or changes in inter-cultural interactions, which renders the topic and approach of our study unique and original. A different gap exists across all studies on the terminology relevant to Ahıska weddings. For this reason, the current study is an attempt to fill this gap. To that end, a comprehensive literature review has been undertaken and first-hand observations have been made by participating in Ahıska weddings. The data obtained has been arranged in alphabetical order, and the terms are presented in local dialects without using phonetic transcription. This terminology has also been supported by photographs at the end of the article. As a result, a total of 72 items have been detected.

Key Words: Ahıska Turks, the wedding terminology, Turkish language

Giriş

Ahıska bugün Gürcistan sınırları içerisinde kalmış olan eski bir Türk yurdudur. Bugün Türkiye'nin Kars, Erzurum ve Ardahan ili sınırının hemen doğusunda bulunmaktadır. Adıgön, Ahıska, Ahılkelek, Aspinza ve Bogdanovka adlarıyla bilinen beş ilçeden ve toplamda 248 köyden oluşan bu eski coğrafyada yaşayan Türkler 1944 yılında, İkinci Dünya Savaşının sürdüğü yıllarda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler

Birliğin kararıyla sürgün edilir. Sürgünle birlikte Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'daki köylere dağıtılırlar (Avşar ve Tunçalp, 1995; Aslan, 1995; Zeyrek, 2001: 9). Yerleştirildikleri bu ülkelerden, zorunlu ya da gönüllü olarak başka ülkelere doğru yaptıkları göçlerle Ahıska Türkleri bugün pek çok ülkeye dağılmış durumdadırlar. (Pentikäinen ve Trier, 2004; Blacklock, 2005; Piriyeva, 2005; Aydınğün, 2006; Köksal, 2007; Buntürk, 2007; Demiray, 2012; Ersöz, 2015). Ancak bu dağılma onları kültürel yapısını bozamamıştır. Geleneksel aile yapısını ve kültürünü sıkı bir şekilde korumuşlardır. Bunun en önemli sebeplerinden biri, sürgün edildikleri ülkelerde "Türk" olarak ötekileştirilmiş olmaları ve bu sebeple de içe kapanık bir toplumsal hayat sürmeleridir (Cihan, 2008: 19). "Bu, aynı zamanda Ahıskalılarda grup ve kimlik bilincinin yüksek olmasını sağlamıştır. Evlilikleri kendi içlerinde gerçekleştirme, dağınık değil toplu halde yaşama, aile içinde Türkçeden başka bir dille konuşmama, her türlü baskıya rağmen dinini yaşama ve yaşatma, bu bilinçten kaynaklanır (Ersöz, 2016: 3).

Yaşadıkları bölgelerde sosyal, ekonomik ve siyasi bakımdan zayıf durumda olmanın getirdiği kaçınılmaz etkileşimlere rağmen, hem dillerini hem gelenek ve göreneklerini yaşatmaya büyük oranda devam etmişlerdir (Hacılı, 1992; Yüzbey, 2008; Hacılı ve Polatoğlu 2001; Çetinkaya ve Kodan, 2012; Kazımov, 2012; Ersöz, 2013a; Kolukırık, 2011; Sakallı-Özcan, 2016).

Bu etkileşimlerin getirdiği yenilik ve değişiklikler bugün önemsiz derecede olsa da yine de bir değişimin başladığının habercisidir. Yoğun olarak düğün adetlerinde kendini gösteren gelenek ve görenekler bugün Ahıska Türkleri tarafından canlı bir şekilde yaşatılmaya devam etmektedir. Bu yüzden makalede, düğünlere ait terminolojinin henüz kaybolmamışken kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

Literatürde Ahıska düğünleri ile ilgili pek çok çalışma bulunmaktadır (Hacılı, 2001; Badalov, 2004; Ragibova, 2008; Yüzbey, 2008; Devrişeva, 2010; Can-Kahriman, 2014; Dursunova, 2015; Sakkallı ve Özcan, 2016). Ancak bu çalışmalarda odak noktası düğün geleneklerini veya kültürler arası etkileşimlerle ortaya çıkan değişimleri incelemek olduğundan, konuya bizim ele aldığımız açıdan yaklaşılmamıştır. Bu sebeple de her bir eserde farklı bir terminolojik eksiklik dikkati çekmektedir. Bu eksikliğin kapatılması ihtiyacıyla ortaya çıkan makale, alanında özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu amaçla hem literatürdeki konuyla ilgili kaynaklar taranmış, hem de bizzat Ahıska düğünlerine katılarak gözlemler yapılmıştır. Elde edilen

veriler, alfabetik sıra ile dizilmiş, terimlerin fonetik transkripsiyon kullanılmadan yöresel ağızla verilmesine özen gösterilmiştir. Sonuçta 72 adet madde başı tespit edilmiştir.

Ahıska Düğün Terminolojisi

1. **Atlı başı:** Düğün günü, erkek tarafından atlarla gelin almaya giden kalabalık grup (=atlı) içerisinde bir kişinin grubun başkanı olarak seçilmesidir. (Ersöz, 2013b: 97).

2. **Atlı:** Atlı; düğün günü, erkek tarafından atlarla gelin almaya giden kalabalık grup. (Ersöz, 2013c: 69).

3. **Atliyi suya basma:** Düğün günü erkek tarafından atlarla gelin almaya giden kalabalık grup (=atlı) içerisinde huzursuzluk çıkararak, taşkınlık yapan... vs. kişileri cezalandırmak için, atlı başı tarafından o kişinin göl, dere gibi yerlerde suya bastırılması ya da bunlar yoksa başından aşağı bir kova su dökülmesidir.(Ersöz, 2013c: 92).

4. **Ayah açmah/açdi:** Düğünden belli bir süre sonra gelinin annesi, babası ve diğer yakın akrabalarının hediyelerle birlikte kızlarını görmeye gitmesiyle o zamana kadar kendi ailesine gidemeyen gelinin böylece ailesine gidip gelmesini sağlamak. Ayak açmaya gidiş süresi yörelere ya da kişilerin özel durumlarına (mesafe gibi) göre farklılık gösterebilir. Bu süre ortalama bir haftadır. (Ragibova, 2008: 124). Ancak bazı kaynaklarda düğünden bir yıl sonra (Devrisheva, 2010: 49). bazı kaynaklarda da iki üç hafta sonra ayak açmaya gidildiğinden bahsedilir (Hacılı, 2001: 43). Fakat hangi yöre olursa olsun, ayak açma üç haftayı geçmez. Cümle içinde kullanımına örnekler: *bir hafda sora kızın ayağını açacayuh; ayah açdiya gedcauh.*

5. **Ayah döndi: "Ayah açmak" ile aynı anlamda başka bir terminoloji. bk. ayah açmah/açdi. Cümle içinde kullanımına örnekler: ayah döndiye gedduh; ayah döndi edduh.**

6. **Baba hediyesi:** Damat tarafının düğünde kızın babası için getirdiği hediye.(Ersöz, 2013c: 556).

7. **Başluh parasi:** Başlık parası; evlenirken damadın kaynatasına ödemesi gereken para veya mal.

8. **Bel Bağlama:** Gelin evden çıkarken, erkek kardeşi tarafından belinin kırmızı bir kuşak ile bağlanmasıdır. Gelinin erkek kardeşi yoksa, erkek kuzeni bağlar. Kuşak, iki kez gelinin beline sarılır, ancak üçüncüde bağlanır. Üçüncüsünde kuşağı bağlamadan hemen önce gelinin erkek kardeşi, kuşağın iki ucunun bir araya gelmediğini belirtmek için "*gelmiyer*" diyerek erkek tarafının kendisine para vermesini bekler. Verilen para, gelinin erkek kardeşini tatmin

etmediği sürece “*gelmiyer*” demeye devam eder. Ancak kendine verilen parayı yeterli gördüğü zaman kuşağı, gelinin beline bağlar. Gelinin beli bağlandıktan sonra da başına kırmızı bir yazma örtülür. Bu örtüye *poşi* denir.

9. Beline Etmek Bağlama ve Eline Pirinç Tökme: Gelin düğün salonuna yüzü kırmızı bir örtüyle kapalı olarak girer. Damat gelinin yüzünü açtıktan sonra damadın yakınları tarafından gelinin beline yuvarlak bir tandır ekmeği bağlanır. Ekmek bağlama gelinin belindeki kırmızı kuşağın altına sıkıştırma şeklinde olur. Aynı zamanda bir başkası da gelinin avcuna pirinç döker. Bu adet bol rızık ve bereketliliği simgeler.

10. Büyük şerbet: Kız ve erkek tarafından tüm büyüklerin biraraya gelerek düğün gününü ve taraflarca düğün için yapılacak masrafların belirlendiği kesim kesme gününde yapılacak işler kararlaştırılınca şerbet içilir. Bu tören “büyük şerbet” olarak adlandırılır.

11. Çarşaf vermah: gelin yengesinin, gelinin evlenmeden önce namusunu korumuş olduğuna dair çarşafı, gerdek gecesinden hemen sonraki sabah, kanıt olarak damadın annesine vermesidir.

12. Çerez Oynatma: Düğün günü gelinin beli bağlanıp dışarı çıkılmadan önce içi meyve, çerez, çikolata gibi yiyeceklerle dolu olan geniş bir tepsinin gelinin başında döndürülmesidir. Çerez oynatmayı genellikle küçük çocuklar yapar. Bunun karşılığında çocuklara kıyafet, oyuncak, para gibi hediyeler verilir.

13. Damadın Ayakkabısını Gizletme: Bir yakınıyla gelinin anne ve babasını ziyarete giden (=enişteliğe giden) damadın evden çıkmadan önce ev sahipleri tarafından ayakkabısının saklanmasına denir. Ayakkabılarını geri alabilmek için damadın, onları saklayan kişiye para vermesi gerekir.

14. Damat Yengesi: Damat yengesi, bütün düğün boyunca gelinin yanında olan ve ona her konuda yardımcı olan kişidir. Damat yengesi, damadın genellikle gelinin amcasının, dayısının ya da abisinin hanımları arasından biri olur. Damat yengesi ise ekmek bağlama, pirinç dökme, tabak kırma, eşiğe bal sürme... gibi adetlerin uygulanmasında damada yardımcı olur. Gelin yengesi gibi, gerdek gecesi ve onu takip eden diğer gecelerde gelin ve damadın birlikte olduğu evde kalmaz.

15. Devedçi: Davetçi; kapı kapı dolaşıp insanları düğüne davet etmekle görevlendirilmiş kişi.(Ersöz, 2013c: 289).

16. Devet Etmah: Kesim kesildikten sonra düğüne bir iki hafta kala köydeki bütün tanıdıkların ve dostların düğüne davet edilmesidir. Davet etme işini davetçiler yapar (Badalov, 2004: 43).

17. Düğün etmah: Düğün töreni düzenlemek, düğün yapmak.

18. El marhamasi: Gelinin elinin üstüne örtülen süslü bir çeşit mendil.

19. Elçi: Kız istemeye gidenlere denir.

20. Elçiluh etmah: Kız istemek. Elçilik etmek, genellikle adete göre iyi gün sayılan perşembe akşamı yapılır. Elçiliğe giden grup genellikle kalabalık olur. Bu grupta erkek tarafından büyükler başta olmak üzere pek çok akraba yer alır.

21. Enişte: Damat.

22. Enişteluğa Getmah: Düğünden birkaç gün sonra damadın; gelin yengesi ve kendi yakınlarıyla (genellikle erkek arkadaşlarıyla) birlikte gelinin anne ve babasını ziyaret etmesine denir. Gelin yengesi, gelinin şahitliğini eder (Devrişheva, 2010: 48) ve anne babasına yüz aklığı (=yüzahı) verir. Enişteluğe giden damat için hinkal yapılır. Damat bütün ziyaret boyunca yerde tek dizinin üstünde oturur. Bazı yörelerde gelinin akrabalarından herhangi biri odaya girdiğinde ayağa kalkar ve temenna alarak onlara saygısını gösterir (Devrişheva, 2010: 48). Hatta kimi zaman şaka amaçlı odadan içeriye bir kedi ya da köpek sokarak da damadın ayağa kalkıp bunlara da temenna alması sağlanır. Bu esnada damadın altına çiğ yumurta koyulduğu da bilinir. Enişteluğe gitme adetinin Türkiye'deki Ahıskalılar tarafından zaman zaman uygulanmadığı görülür.

23. Eşiğe bal sürme/çalma: Gelinin erkek evine geldiğinde eve girmeden önce, çiftlere mutluluk getirmesi amacıyla, eline sürülen bir kaşık balı kapının üstüne sürmesidir (Ramadaova, 2014: 53).

24. Evlendurmah: Erkek çocuğunu evlendirmek.

25. Fata tagmah/geymah: Gelinin başına fata (= yalnızca tülден yapılmış duvak) takınmasıdır.

26. Fata: Gelinin başına takılan yalnızca tülден yapılmış duvak.

27. Fatayla çıgmah: Gelinin düğün salonuna girerken fata takınmış olarak çıkmasıdır.

28. Gelin almaya getmah: Düğün günü gelini almak için damadın bütün akrabalarıyla birlikte kız tarafına gitmesidir. "Öğle namazından önce arabalarla kız evine giderken gelin arabasının önüne

kaynata, arkasına ise oğlan yengesi oturur” (Badalov, 2004: 43). Gelen misafirler aile büyükleri tarafından içeri buyur edilir. Daha sonra içeriye yengesiyle birlikte giren gelin, misafirlerin her birine temenna alarak onlara hoş geldiniz der. Temenna alma bittikten sonra gelin, beline kuşak bağlanıp evden çıkana kadar misafirlerin yanında bu vaziyette ayakta bekler. Bu esnada gelinin elleri göbük hizasındadır ve avuç içleri yukarıya dönüktür; başı eğik, gözleri ise her zaman yeredir. Burada gelinin yüzüne ayna/güzgü tutma ve saç tarama, gelinin başına el koyma, çerez oynatma adetleri uygulanır.

29. Gelin çıhartma: Gelinin beli bağlandıktan sonra kayınpederinin, gelinin yazmasından tutarak yakınlarıyla birlikte onu evden çıkartmasıdır. Kayınpederi, gelini arabaya kadar götürür. Günümüzde yapılan bazı düğünlerde kayınpeder artık yazmasından değil, gelinin elinden de tutabilmektedir.

30. Gelin Yengesi: Gelin yengesi, bütün düğün boyunca gelinin yanında olan ve ona her konuda yardımcı olan kişidir. Gelin yengesi, genellikle gelinin amcasının, dayısının ya da abisinin hanımları arasından biri olur. Kız yengesi, düğünde gelinin nerede, nasıl davranacağını ve ne yapacağını kendisine söyler. Aynı zamanda, gerdek gecesi ve onu takip eden birkaç gece daha gelin ve damadın kaldığı evde kalır. Ancak günümüzde bu süre ya çok kısalmıştır ya da gelin yengesi artık gelin ve damatla aynı evde hiç kalmamaktadır.

31. Gelinin Başına El Goymah: Erkek tarafı gelin almaya geldikten sonra kız evinde, salonun ortasında bir sandalyede oturan gelinin başına, kız tarafındaki bir genç kızın sağ elini avuç içi yukarı bakacak şekilde koymasındadır. Bu adetin yapılma sebebi ise gelinin başına, elini koyan genç kızın evlenebilmesi anlamını taşımaktadır. Bunun karşılığında, bu hanıma damat tarafının büyükleri para verir.

32. Gelinin şahitliğini etmah: Eniştelige giden gelin yengesinin, gelinin evlenmeden önce namusunu korumuş olduğunu gelinin anne ve babasına bildirmesidir.

33. Gelinin Yüzüne Ayna/Güzgü Tutma ve Saç Taramah: Erkek tarafı gelin almaya geldikten sonra kız evinde, salonun ortasında bir sandalyede oturan gelinin yüzüne kız tarafındaki küçük çocuklardan birinin bir ayna tutması ve diğer çocuğun da gelinin saçını taramasıdır. Bu adetlere göre gelinin kendisi gibi hayatının güzel olacağına ve düzgün olacağına inanılır. Bunun karşılığında, bu çocuklara damat tarafının büyükleri para verir.

34. Güreş tutmah: Düğün bitiminde kız tarafından iki erkeğin gelin arabasının önünde güreşmesi.

35. **Güvegiye Vermah:** Düğünün bitiminde damat ve gelini gerdek odasında yalnız bırakmak. Damat ve gelin gece kalacakları yere genellikle sağdıç, solduç, gelin yengesi ve damat yengesi ile birlikte gider. Ancak günümüzde gelin ve damadın, gerdek günü kendi evlerine yalnız gittiği de görülmektedir.

36. **Hinkal Günü:** Düğünün ertesinde, gelinin misafirlere hinkal yaptığı gündür.

37. **Honça:** Küçük şerbetten sonra, erkek tarafının akrabalarınca kız evine hediye olarak getirilen içi meyve, çerez, çikolatayla dolu ve üzeri hediye paketi ile bağlanmış tepsidir. (Hacılı vd. 2001).

38. **Katha:** Katha, sert karton üzerine kumaş geçirilerek yapılan kadın başlığı.

39. **Katha-leçek tagmah/geymah:** Gelinin duvak olarak başına katha ve leçek takınmasıdır.

40. **Katha-leçekle çıgmah:** Gelinin düğün salonuna girerken katha-leçek takınmış olarak çıkmasıdır.

41. **Kesim Kesmağ:** Kız ve erkek tarafından büyüklerin biraraya gelerek düğün gününü belirlemesine denir. Aynı zamanda, tarafların düğün için yapılacak masraflar belirlenir.

42. **Kına Yahti:** Düğünden bir ya da birkaç gün önce yalnızca bayanlardan oluşan bir toplulukla birlikte geline kına yakılmasıdır.

43. **Kız Saraflama:** Damat için uygun görülen kızın seçilmesine denir. Âdete göre, seçilen gelin adayının, iyice sorup soruşturulması gerekir.

44. **Kız yengesi: bk. Gelin Yengesi.**

45. **Köçürmağ:** Kız çocuğunu evlendirmek.

46. **Küçük şerbet:** Kız verildikten bir ya da birkaç hafta sonra erkek tarafının söz kesme için kız evine tekrar geldiğinde, yüzükler takıldıktan sonra içilen şerbet içilir. Bu tören, sayıca çok kalabalık olunmadığından "küçük şerbet" olarak adlandırılır.

47. **Leçek:** Gelinin, başına takılan *kathanın* üstünden bele doğru inen beyaz başörtüsü. Bu yüzden Ahıskalılar *leçek* kelimesini genellikle *katha* ile birlikte söylerler: *katha leçek*. Gelin *katha leçeği*, düğünden sonra da takmaya devam eder. Bazı yörelerde bu süre yalnızca bir gün iken, bazı yörelerde ise bir hafta ya da bir ayı da bulmaktadır. *Katha leçek*, çok daha eskiden ise bir yıl boyunca bile takılabilmekteydi. Yeni gelinler, başka düğünlere giderken de *katha leçek* takarlar.

48. **Makar:** Düğün zamanı kız tarafından oluşturulan erkekler topluluğu.(Ersöz, 2013c: 667).

49. **Meslehet aşı:** Düğünden bir gün önce kız ve erkek taraflarının kendi akrabaları için düzenlediği yemekte, ertesi günkü düğün için yapılan iş paylaşımına denir.

50. **Müjde yasduğu:** Müjde yastığı; düğün günü gelinin yaklaştığını erkek evine müjdelemek için genellikle gelinin erkek kardeşi tarafından götürülen ve karşılığında para alınan yastık.(Ersöz, 2013c: 698).

51. **Nişan değişme:** Büyük şerbet ile düğün günü arasında, kız ve erkek taraflarının karşılıklı olarak birbirlerine hediye vermesidir.

52. **Nişan değişme:** Kız ve erkek taraflarının birbirlerine hediyeler getirip götürmesidir.

53. **Oğlan yengesi:** bk. Damat Yengesi.

54. **Papak geturmah:** Papak getirmek; düğün günü kız evinden erkek evine doğru gelini getirmekte olan atlıların arasındaki birinin bu gruptan sıyrılıp daha hızlı hareket edip erkek evine daha önce ulaşarak gelinle beraber atlıların yaklaştığını haber vermesidir.(Ersöz, 2013c: 419).

55. **Poşi:** Poşu, bir tür baş örtüsü.

56. **Sağdıç:** Düğün eğlencesinin yapıldığı gece boyunca ve düğün günü gerçekleştirilen ritüellerde damadın yanında olan ve genellikle damadın yakın erkek arkadaşları arasından seçilen kişidir.

57. **Solduç:** Düğün eğlencesinin yapıldığı gece boyunca gelinin yanında olan ve genellikle gelinin yakın kız arkadaşları arasından seçilen kişidir.

58. **Südahi:** Süt hakkı. Damat tarafının düğünde kızın annesi için getirdiği hediye (Ersöz, 2013c: 860).

59. **Şerbet içmah:** Su, şeker ve karanfil ile hazırlanan sıcak içeceğin elçiliğe gelindiğinde kız verildikten sonra (=küçük şerbet), kesim kesme esnasında (=büyük şerbet) içilmesi ritüelidir.

60. **Şirinluh Atmah:** Urba gösterimi yapılırken bir yanda duran içi hediyeler ile dolu ve ağzı açık olan bavulun içine, gelen misafirlerce şirinlik olarak adlandırılan çikolata, şeker veya paranın atılmasıdır.

61. **Şirinluh Sepmah:** Gelin erkek evine geldiğinde damadın sağdıçlarıyla birlikte yüksek bir yerden gelinin başına şirinlik olarak adlandırılan çikolata, şeker veya parayı serpmesidir.

62. **Tabah Kıрма:** Gelinin erkek evine geldiğinde arabadan iner inmez yere konan tabağı kırmasıdır.

63. Temenna Almaḥ: Ahıskalı kadınlarca diğer insanları bir tür selamlama Őekli.

64. Toy etmah: Düğün töreni düzenlemek, düğün yapmak.

65. Toy: Düğün.

66. Urba Açma/gösterme: Düğün günü erkek tarafından o zamana kadar gelen tüm hediyelerin kız evi tarafınca kendi evlerinde sergilenmesidir.

67. Urba gtrmah: Kız istendikten ve verildikten sonra erkek tarafının düğün öncesinde kız evini her ziyaretinde geline kıyafet hediye etmesidir.

68. Urba gtrmah: Küçük Şerbetten düğün gününe kadar kız ve erkek tarafının karşılıklı olarak birbirlerine hediye gtrmeleridir.

69. Urbaya Katılmaḥ: Düğün günü kız evine gelen misafirlerin yanlarında getirdikleri hediyeleri sunmak üzere ‘urba açma’ adetine dahil olmalarıdır.

70. Yasduh satmah/pazarlamak: Düğün günü gelin arabasının nn keserek ya da düğün gecesi eğlencenin orta yerinde, gelinin kardeşi/kardeŐlerinin damada müjde yastığını para karşılığında sembolik olarak satmasıdır.

71. Yüz Ati: Düğün günü salona duvağı örtülü olarak giren gelinin, damadın sağdıcı tarafından yüzünün açılmasıdır. *Yüz atiden hemen önce sağdıç elinde kılıç, hançer, bıçak... cvs ile gelinin etrafında bir tur oynayarak döner ve sonra “ defa “hanım bacılar, hanım bibiler, hanım nineler! Bu gelinin dilini mi keselim, lisanını mı?” diye sorar, misafirler ise buna “dilini kes dilsiz olsun” Şeklinde cevap verir. nc tekrarından sonra sağdıç duvağı tamamen kaldırır. Bu trene yüz ati denir.*

72. Yzahı vermah: Enişteliğe giden gelin yengesinin, gelinin evlenmeden önce namusunu korumuş olduğunu gelinin anne ve babasına mjdelemesidir.

SONUÇ

Düğün, bir kültüre ait geleneklerin belirgin şekilde icra edildiği en önemli törenlerden biridir. Bu makalede Ahıska Türklerinin düğün törenlerinde kullandıkları terminolojik ifadeler, literatüre kazandırılmaya çalışılmıştır. Kız beğenmeden düğün sonrasına kadar yapılan tüm ritüellerde 72 adet terim kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak, bu makale tüm terimleri tespit ettiği iddiasında değildir. İleride yapılacak çalışmalarla bu terminoloji, görseller ve daha açıklayıcı ifadelerle geliştirilebilir.

Bu tespitle birlikte, dünyanın farklı coğrafyalarına dağılmış olsalar da Ahıska Türklerinin düğün adetlerini günümüzde hala sıkı bir şekilde korudukları da görülmüştür.

Kaynakça

AYDINGÜN, Ayşegül; Çiğdem Balım HARDİNG; Matthew HOOVER; Igor KUZNETSOZ ve Steve SWERDLOW (2006), *Meskhetian Turks*, Center of Applied Linguistics, Washington, ss. 14.

BADALOV, Çingiz (2004), *Bütün Yönleriyle Ahıska Türkleri*, Çimkent.

BLACKLOCK, Denika (2005), *Finding Durable Solutions For The Meskhetians*, Tbilisi, Georgia.

BUNTÜRK, Seyfettin (2007), *Rus Türk Mücadelesi'nde Ahıska Türkleri*, Berikan Yayınevi, Ankara.

CAN, Beyza ve Gökçe KAHRİMAN (2014), *Ahıska Türklerinin Düğün Merasimi*, Bizim Ahıska Dergisi, S. 34, s.30.

ÇETİNKAYA, Kenan ve Semanur KODAN (2012), *Ahıska Turks in Philadelphia: Keeping Cultural Identity and Religion in a Multicultural Environment*, International Journal of Social and human Sciences 6, ss. 398-403.

DEMİRAY, Erdinç (2012), *Anavatanlarından Sekiz Ülkeye Dağıtılmış Bir Halk: Ahıska Türkleri*, Turkish Studies, Volume 7/3, Summer, s. 877-885.

DEVRIŞHEVA, Fatima (2010), *Kazakistan'da Ahıska Türklerinin Sosyal-Kültürel Yapılarındaki Değişmeler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

DURSUANOVA, Cemile (2015), *Ahıska Türklerinin Düğünleri*, Lisan-ı Aşk Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, <http://lisaniask.com/cemile-dursunova/arastirma/ahıska-turklerinin-dugunleri/>

-
- ERSÖZ, Serpil (2013a), *Türkiye Ahıskalıları Ağzı*, 1.C., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İzmir.
- _____ (2013b), *Türkiye Ahıskalıları Ağzı*, 2.C., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İzmir.
- _____ (2013c), *Türkiye Ahıskalıları Ağzı*, 3.C., Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İzmir.
- _____ (2015), *Türkiye Cumhuriyeti Sınırları İçerisinde Ahıska Ağzı*, Yeni Türkiye, S:78, ss. 360-365.
- _____ (2016), *Ahıska Türkleri ve Dilleri*, Tehlikedeki Türk Dilleri II A (Ed: Ülkü Çelik Şavk – Süer Eker), Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, Astana-Ankara.
- HACILI, Asif ve Hüseyinoğlu İdris HABİB (2008), *Ahıska Türklerinin Örf ve Adetleri*, Türkiye Araştırma Enstitüsü Dergisi, S:1, s.28-47.
- HACILI, Asif (1992), *Geribem Bu Vetende (Ahıska Türklerinin Etnik Medeniyeti)*, Bakı.
- HACILI, Asif, ve Aydın POLATOĞLU (2001), *Ahıska Türk Folkloru*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- KAZIMOV, İsmayıl (2012), *Axısqa Türkləri: Dil, Tarih ve Folklor*, Azerbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutu, Bakı.
- KOLUKIRIK, Suat (2011), *Sürgün, Toplumsal Hafıza ve Kültürel Göç*, ABD'deki Ahıska Türkleri Üzerine Bir Araştırma. *Bilig*, Sayı 59, s.167-190.
- KÖKSAL, Abdurraman (2007), *Bişkek'te Yaşayan Ahıska Türklerinin Folklorik Değerleri ve Oyun Müzikleri*, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkoloji Anabilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bişkek.
- PENTİKÄINEN, Oskari ve Tom TRIER (2004), *The Mesketian Turks, Between Integration and Resettlement*, ECMI Working Paper 21, Felnburg Germany.
- PİRİYEVA, Sevil (2005), *Ahıska Türkleri Azerbaycan'da*, Milli İlimler Akademisi, Bakü.
- RAGİBOVA, İlmira (2008), *Kırgızistan'da Yaşayan Ahıska Türkleri Folklorü*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- RAMADANOVA, Sabina (2014), *Antalya'da Yaşayan Ahıska Türklerinin Sosyo-Kültürel Yapısı*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Antalya.

SAKALLI, Erol ve Derya ÖZCAN (2016), *Amerika'da Yaşayan Ahıska Türklerinin Evlenme Adetleri*, Milli Folklor Dergisi, S: 109, s. 233-240.

YÜZBEY, İrade (2008), *Ahıskalı Türkler ve Kültürleri*, Turkish Studies, Volume 3/7, ss.679-695.

ZEYREK, Yunus (2001), *Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri*, Pozitif Matbaacılık, Ankara.

